

Riktlinjer för Jönköpings kommuns Skogar och trädbärande marker

Fastställt av TK 2013-05-20

Förord

Skogsprogrammet fastställdes av Kommunfullmäktige 2012-03-29. I detta program angavs att riktlinjer ska tas fram för att konkretisera uppsatta målsättningar. Efter upphandling har Naturcentrum AB ([Naturcentrum hemsida www.naturcentrum.se](http://www.naturcentrum.se)) av Jönköpings kommun (Tekniska kontoret, c/o Anders Strandh) den 16 november 2012 fått i uppdrag att ta fram riktlinjer för förvaltning och hantering av skogs- och trädbärande marker på kommunens mark.

Arbetet startade med möte på Tekniska kontoret fredagen den 11 januari 2013 i närvaro av naturvårdsbiolog Örjan Fritz från Naturcentrum AB, jägmästare Anders Strandh och parkförvaltare Harald Björkdahl på Tekniska kontoret, samt biolog Helen Bjurulf och kommunekolog Dag Fredriksson på Stadsbyggnadskontoret. Vid detta tillfälle presenterades många olika kommunala underlag, som skulle användas i arbetet med att ta fram riktlinjerna.

En avstämning mitt i arbetsprocessen med riktlinjerna gjordes på Tekniska kontoret fredagen den 1 februari, då även Miljönämndens ordförande Susanne Wismén och 1:e vice ordförande Bert-Åke Näslund deltog. Vid detta tillfälle presenterades en tidig version av riktlinjerna och synpunkter på arbetet lämnades av mötesdeltagarna. Efter revidering redovisades riktlinjerna till Tekniska kontoret den 28 februari 2013, och den 14 maj informerades Tekniska nämnden om innehållet. Efter några slutjusteringar redovisas här ett slutdokument.

Örjan Fritz och Svante Hultengren, Naturcentrum AB, 2013-05-20

Rapport: Naturcentrum AB 2013: Riktlinjer för Jönköpings kommuns skogar och trädbärande marker.

Rapport: Örjan Fritz & Svante Hultengren, Naturcentrum AB.

På uppdrag av: Jönköpings kommun, Tekniska nämnden.

Kartor: Tillhandahållna av uppdragsgivaren.

Omslag: Flygbild över södra Vätterstranden med gröna parkytor i staden och skogar med biologiskt värdefulla nyckelbiotoper på Huskvarnaberget i bildens horisont.

Foton i rapporten: Helen Bjurulf, Jönköpings kommun, om inget annat anges.

Innehåll

Förord.....	0
Övergripande riktlinjer.....	3
Rekreation, hälsa och undervisning:	3
Kulturmiljövård:	3
Biologisk mångfald:.....	3
Virkesproduktion och markreserv:.....	3
Tätortsnära rekreationsskogar dominerar.....	4
Syftet med riktlinjerna	5
Zonindelning av rekreationsskogar	6
I kvartersnära och tätortsnära grönområden och skogar	7
Hur ska tätortsnära skogar se ut?	7
Att synliggöra värdena är viktigt!	8
Upplevelsen av orördhet	8
En varierad skog	8
Plötsliga förändringar.....	9
Skötsel av tätortsnära skogar.....	9
Riktlinjer för skötselzonerna.....	9
Zon 1 – Kvartersnära skog & naturparker	9
Skötseln.....	9
Grönområden och gröna stråk.....	10
Barns spontana lek i grönområden ska uppmuntras.....	10
Naturparker och detaljplanlagd mark	11
Trygga miljöer utformas.	11
Trädärenden.	11
Zon 2 - Tätortsnära skog.....	12
Zon 3 - Friluftsområden	13
Zon 4 – Produktionsskog och markreserv.....	14
Långsiktigt hållbart skogsbruk.....	14
Markreserv	15
Kulturmiljövård.....	16
Biologisk mångfald.....	17
Många nyckelbiotoper på kommunens mark	18
Skötsel av nyckelbiotoper	19
Död ved.....	20
Bryn	21

Trädbärande betesmarker	21
Skyddsvärda träd.....	22
Vatten och våtmarker	23
Naturskydd.....	25
Vägar för att nå mål och riktlinjer.....	26
Information, kunskapsutveckling och utbildning.....	26
Samråd, dialog och medborgarinflytande	26
Skogsbruksplaner och certifieringar	26
Ekonomiska konsekvenser	27
Uppföljning och utvärdering.....	27
Ordförklaringar	28

Övergripande riktlinjer

I Jönköpings kommuns skogar finns mycket goda förutsättningar för ett omväxlande och rikt friluftsliv. I skogar och parker finns ofta också en anmärkningsvärt rik biologisk mångfald och många värdefulla kulturmiljöer. Enligt kommunens skogsprogram är dessa värden prioriterade. Det här dokumentet presenterar riktlinjer för att bevara och utveckla kommunens skogar, och har sin utgångspunkt i skogsprogrammet och andra kommunala dokument. Några särskilt viktiga och övergripande riktlinjer för skogens olika värden presenteras nedan. De speglar de höga ambitioner som kommunen har med innehavet av skog och trädbärande marker.

Rekreation, hälsa och undervisning:

- Kommunala parker, grönområden och tätortsnära skogar ska vara framkomliga, tillgängliga, varierade till sin struktur och ge avkoppling, skönhetsvärden och naturupplevelser.
- Kommunen ska stimulera användning av skogen i undervisning, t.ex. som skolskogar.
- Höga krav på trygghet och säkerhet ska gälla i kvartersnära skogsområden och vid friluftsanläggningar, där riskträd tas ner, god genomsikt skapas och belysning anläggs.

Kulturmiljövård:

- Kulturlämningar ska bevaras och synliggöras för att ge besökande möjlighet att återkoppla till det historiska landskapet.
- Några särskilt belysande typexempel på intressanta kulturlämningar inom olika delar av kommunen väljs ut och sköts framdeles.

Biologisk mångfald:

- Biologisk mångfald och naturens ekosystemtjänster ska värnas och upprätthållas, t.ex. genom avsättning av skog för naturvård, restaurering av miljöer och hänsynszoner.
- Kommunens många nyckelbiotoper ska bevaras och utvecklas genom fri utveckling eller olika typer av skötsel, som i sin tur kan skapa nya naturvärden i framtiden.
- Mängden av död ved och lövträdsandelen i kommunens skogar ska öka.
- Kommunen ska fortsätta sköta trädbärande betesmarker, samt sträva efter att öka arealen värdefull naturbetesmark på det egna markinnehavet.

Virkesproduktion och markreserv:

- Ett ekonomiskt hållbart skogsbruk ska bedrivas, främst på sådana skogsmarker som har ett begränsat värde för friluftsliv, kulturmiljö och biologisk mångfald.
- Särskilt dessa marker kan vara aktuella som bytesmark inom kommunens markreserv.

- Kommunen ska öka satsningen på lövskogsbruk och hyggesfria skogsbruksmetoder, som också kan innefatta kant- och luckhuggningar.

Information, samråd och dialog behövs för att riktlinjerna ska kunna nå ut till kommunens invånare och öka kunskapen om skogarnas värden. Detta kan utföras i olika former och på olika mötesplatser, t.ex. på Kommunens hemsida www.jonkoping.se.

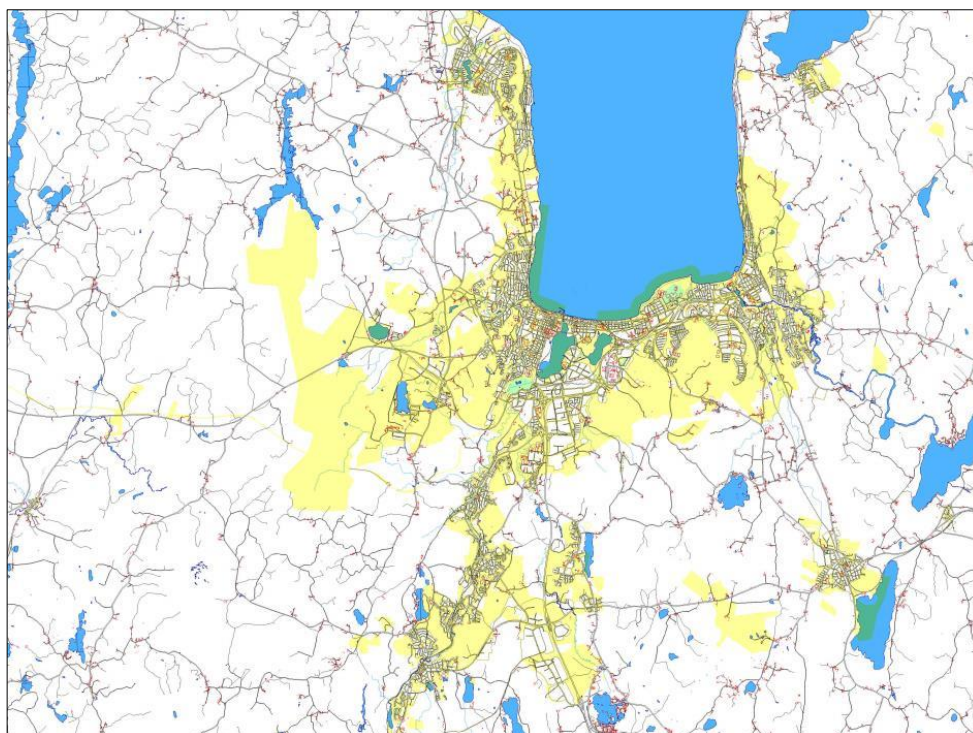
Uppföljning och utvärdering av kommunens målsättningar med skogsinnehavet behövs framöver. Riktlinjerna gäller tills vidare. Smärre uppdateringar ska kunna göras kontinuerligt medan större avstämningar bör göras ungefär vart femte år.

Tätortsnära rekreationsskogar dominerar

Jönköpings kommuns skogsinnehav uppgår till ca 5 200 ha. Arealen är inte konstant utan förändras kontinuerligt allteftersom kommunen gör markbyten eller köper och säljer mark. En betydande andel av skogsinnehavet är tätortsnära rekreationsskogar och biologiskt värdefulla skogar. Även detaljplanerade grönområden utgör en stor andel av innehavet, medan skog avsatt för traditionellt skogsbruk har en något lägre andel (Tabell 1). Av skogsmarken är ungefär hälften lövskog, hälften barrskog. Innehavet utgörs av en stor variation av skogstyper präglade av stora skillnader i topografi och klimat. Sammantaget har skogsinnehavet höga natur-, kultur- och rekreationsvärden samtidigt som det representerar en förnyelsebar ekonomisk resurs. Av andra trädmiljöer på kommunens mark, som inte är skogsmark, tillkommer ca 400 ha ängs- och betesmarker, där merparten är trädbärande.

Tabell 1. Det kommunala skogsinnehavet uppgick till 5 200 ha enligt skogsbruksplanen 2009, och kan grovt fördelas på olika typer av värden enligt följande.

Typ	Areal i hektar	Andel i %
Rekreationsskog	1600	31
Grönområde inom detaljplan	1400	27
Biologisk mångfald	1200	23
Produktionsskog	1000	19
Totalt	5200	100

Figur 1. Översikt av Jönköpings kommuns markinnehav (gultonat) 2013

Skogsbruket på kommunens skogsmark är dubbelcertifierat sedan 2002 och har gröna skogsbruksplaner sedan 1996, där den nuvarande är från 2009. Detta innebär att kommunen frivilligt åtagit sig att följa en standard som ska ge ett ekologisk, socialt och ekonomiskt hållbart skogsbruk. Certifieringen medför regleringar i skogsbruket, som t.ex. att kemiska bekämpningsmedel inte får användas, och upprepas därför inte i dessa riktlinjer. För mer information om certifiering se Forest Stewardship Council ([FSC hemsida www.fsc.org](http://www.fsc.org)) och Pan European Forest Certification ([PEFC hemsida www.pefc.se](http://www.pefc.se)).

På kommunens skogsinnehav avverkas årligen ca 15 000 fastkubikmeter, samtidigt som tillväxten kan beräknas vara ca 22 000 fastkubikmeter. Det innebär att kommunen avverkar knappt 70 % av den årliga tillväxten. Tekniska nämnden har det formella ansvaret för förvaltning av kommunens skogar. Vård och skötsel utförs av både egen personal och entreprenörer, medan all maskinell avverkning och transport handlas upp av olika entreprenörer.

Syftet med riktlinjerna

Riktlinjerna utgår från kommunens fastställda skogsprogram, som innehåller målsättningar med skog och trädbärande marker. Programmet anger instruktioner: ”Riktlinjer – mer utförlig skrift med illustrerade och förklarande exempel. Dokumentet utgår från kommunens ståndpunkter och långsiktiga målsättningar med skogsinnehavet. Det beskriver målbild och skötselåtgärder för olika typer av miljöer så att rekreations natur och kulturmiljövärden bevaras, utvecklas och tillgängliggörs. Antas av tekniska nämnden.”

Riktlinjerna ska förtydliga och precisera skogsprogrammet för Jönköpings kommuns skogsinnehav och ange inriktning för en långsiktig skogsförvaltning.

Riktlinjerna ska också utgöra utgångspunkt för mer detaljerade skötselinstruktioner och peka ut vad som ska uppnås samt om möjligt hur detta kan ske. Riktlinjerna är inte detaljerade på beståndsnivå. Därmed knyter riktlinjerna samman skogsprogrammets övergripande målsättningar med detaljerade skogsskötselplaner enligt följande hierarki:

- 1. **Skogsprogram:** Målsättningar för kommunens skogsinnehav.
- 2. **Riktlinjer:** En mer utförlig skrift med illustrerade och förklarande exempel.
- 3. **Skogsskötselplan:** Anger och beskriver långsiktiga mål respektive åtgärder för enskilda bestånd. Dessa planer är det operativa redskapet för att förverkliga skogsprogrammets och riktlinjernas intentioner.
- 4. **Basinstruktion:** Kortfattad generell instruktion som delges alla som utför åtgärder på kommunal mark.
- 5. **Skriftliga detaljinstruktioner** för enskilda uppdrag.

Riktlinjerna ska följa gällande lagstiftning, särskilt skogsvårdslagen, miljöbalken, plan- och bygglagen, kulturminneslagen, fastställda regionala, nationella och internationella mål. Parkernas skötselprogram och naturreservatens skötselplaner är beslutade sedan tidigare och ligger fast.

Riktlinjerna i detta dokument är vägledande för kommunens arbete och de avser att ge stöd vid ställningstaganden i olika framtida kommunala frågor. Med det menas att riktlinjerna inte är juridiskt bindande, utan ett dokument som beskriver vad kommunen vill göra med sitt skogsinnehav. Detta dokument riktar sig i första hand till kommunens innevånare, markförvaltare och politiker. Det ska ses som ett levande dokument som kontinuerligt behöver uppdateras för att svara mot samhällets behov. Större revideringar bör göras ungefär vart femte år.

Zonindelning av rekreationsskogar

I skogsprogrammet har gjorts en så kallad rekreationsanpassning. Den innebär att de områden som används mest för rekreation också ska få den mest anpassade skötseln. Skogarna har indelats i fyra skötselzoner baserade på variation i topografi och klimat, men där även avstånd till bebyggelse och tätorter har vägts in. Det bör påpekas att skötselzonerna är tankemodeller som inte alltid motsvaras av verkliga förhållanden. Gränserna för de olika zonerna får därför ses som flytande och kan ändras efter markbyten och exploatering.

Eftersom nästan all kvartersnära skogsmark är detaljplanelagd grön parkmark behandlas dessa i riktlinjerna av praktiska skäl som samma zon, så att följande klassindelning används i detta dokument:

- Zon 1 - Kvartersnära skog och naturparker
- Zon 2 - Tätortsnära skog
- Zon 3 - Friluftsområden
- Zon 4 - Produktionsskog och markreserv

Rekreation och avkoppling i grön parkmiljö

I kvartersnära och tätortsnära grönområden och skogar

I kvartersnära och tätortsnära grönområden och skogar ska ett friluftsliv med goda rekreationsmöjligheter gynnas. Människor använder skogen för många olika aktiviteter, t.ex. naturupplevelser, bär- och svampplockning, motion, ridning, orientering, skidåkning, fågelskådning, promenader och undervisning. Den tätortsnära naturens positiva betydelse för människor i alla åldrar har kommit att uppmärksammas alltmer. Syftet med kommunens rekreationsskogar, som är gemensamt ägd egendom, är att de ska utgöra en inspirationskälla som främjar välbefinnande, hälsa och utveckling.

Hur ska tätortsnära skogar se ut?

Hur ska tätortsnära skogar med goda förutsättningar för rekreation se ut? Olika människor har olika uppfattningar om hur en sådan skog ska se ut. En tätortsnära skog måste kunna tillgodose en mängd olika önskemål. Nyckelord för positiva upplevelser är ofta följande:

- Tillgänglighet
- Trygghet
- Stor variationsrikedom
- Stabil och vital skog
- Äldre skog
- Skönhetsupplevelser
- Naturupplevelser
- Artrikt djur- och växtliv
- Oförstört fältskikt
- Rik lokalhistoria
- Närvaro av synligt vatten
- Friluftsanläggningar, t.ex. spår och stigar
- Naturliga miljöer och strukturer

Skidåkare vid friluftsanläggningen Hallbystugan i anslutning till Dumme mosse

Att synliggöra värdena är viktigt!

Skogens värden kan göras mer tillgängliga genom att exempelvis vackra träd röjs fram, att vissa delar av ett friluftsområde görs lättillgängliga och öppna gläntor återskapas. Då marken beskuggas med ett tätt krontak blir örtvegetationen lågvuxen och skogen lättframkomlig. Detta kan gynna både naturvärden och friluftsliv i vissa områden. I ädellövskog ska lundväxter gynnas, medan träd och buskar, som ger nötter och bär, är viktiga att röja fram i brynmiljöer. Huvudinriktningen är att skapa variation och därmed en upplevelse och artrikare mosaik i skogen.

Upplevelsen av orördhet

Upplevelsen av orördhet kan vara en viktig del av naturupplevelsen. Men orördhet kan ibland stå i motsats till god tillgänglighet och skötsel som syftar till att utveckla naturvärden. Genom småskaliga skötselåtgärder minskas konfliktrisken. Skötseln inriktas mot att skapa stabila bestånd. Då ökar tillgängligheten och kontinuiteten medan behovet av en kostsam skötsel minskar.

En varierad skog

En varierad skog som förändras långsamt kan tillgodose de flesta önskemål. En rekreationsskog bör vara högvuxen, flerskiktad med stora överståndare, grova träd och buskskikt. Öppna gläntor omväxlande med tätare partier ger en upplevelse av ett skogsrum med väggar av buskage och lägre träd däremellan. Död, grov död ved får ligga kvar. Detta gynnar både naturvärdena och värdet som lekplats för barn.

Plötsliga förändringar

Plötsliga ändringar i skogens karaktär ger negativa upplevelser. Exempel är stora öppna hyggen eller en alltför tät och otillgänglig skog. Därför behövs oftast anpassad skötsel för att en rekreationsskog ska fortsätta att vara attraktiv.

Skötsel av tätortsnära skogar

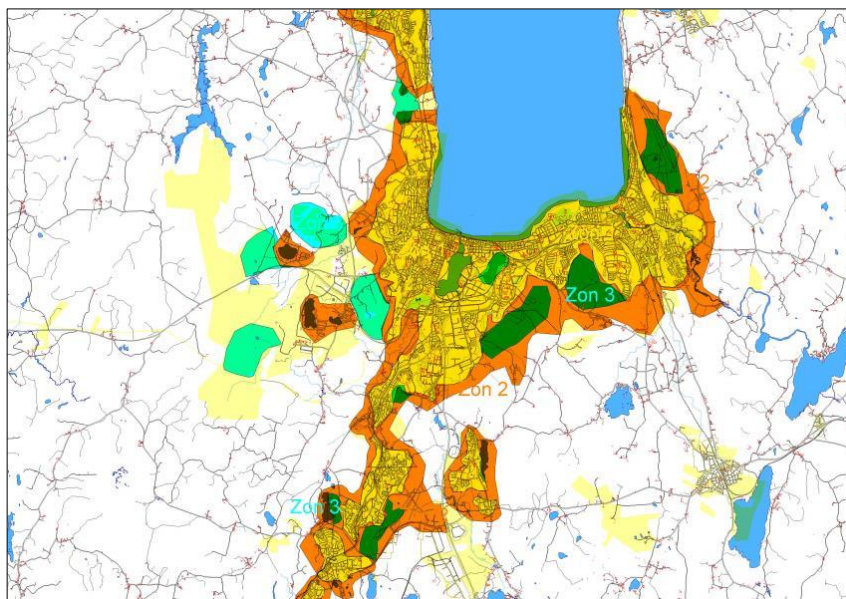
Tätortsnära skogar sköts bäst med både naturanpassade och socialt anpassade åtgärder som utgår från naturgivna förutsättningar. Detta gör också områdena både mer tåliga mot slitage och mer varierade. I en tätortsnära skog ska människor kunna uppleva årstidsväxlingar. Här ska finnas skydd mot väder och vind, liksom trivsamma sitt- och viloplatser. I skogarna skall det också finnas utrymme för naturstudier och lek av många olika slag. Närheten till stora grönområden är viktigt för att uppnå god livskvalitet. Mer att läsa om rekreation och friluftsliv finns att läsa i kommunens gröstrukturplan. Som finns på kommunens hemsida www.jonkoping.se.

Riktlinjer för skötselzonerna

De utpekade *skötselzonerna* har olika riktlinjer för skötsel (Figur 2). I kvarters- och tätortsnära skogar ska rekreativt värde i större utsträckning styra skötseln. I produktionsskog, som ofta ligger längre från tätorter, behövs färre anpassningar och åtgärder för friluftslivet. Zonindelningens olika riktlinjer för skötsel ska återspeglas i de framtida skogsbruksplanerna.

Zon 1 – Kvartersnära skog & naturparker

En stor andel av kommunens skogsinnehav finns i anslutning till bostäder och verksamheter och dessa skogar kan vara upp till ca 100 meter breda. Många människor, i synnerhet barn, utnyttjar dagligen dessa skogar.

Figur 1. Rekreativt indelad grov översikt av skötselzoner; 1 = kvartersnära skog & naturparker (djupgul färg); 2 = tätortsnära skog (orange), 3 = friluftsområden (grön) och 4 = produktionsskog (ljusgul)

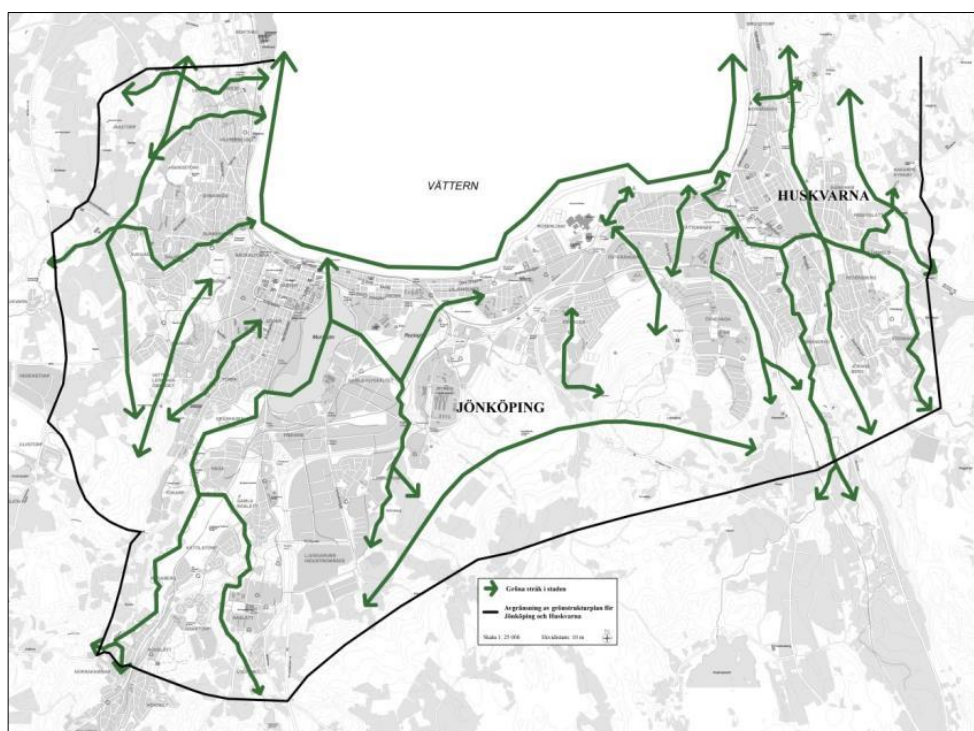
Skötseln

I denna zon ska inriktas på att skapa variationsrikedom och god framkomlighet. Mot bebyggelse skapas brynzoner, där så är möjligt med trappstegsbryn mot bebyggelse, och längre in i skogsbestånden finns högre träd. Träd som löper risk att falla tas ner. Bärande buskar och träd, till exempel hassel, körsbär, rönn, oxel, hägg och nypon, och träd som är estetiskt vackra samt biologiskt värdefulla gynnas. Åtgärder utförs främst motormanuellt.

- Naturlig föryngring föredras. Ingen markberedning får ske.
- Lövträd och tall premieras före gran i närheten av bebyggelse.
- Røjning och gallring utförs enligt parkskötselprogrammet för att skapa god tillgänglighet. Bryn, lövskog och särskilda träd gynnas.
- Ett sammanhängande trädskikt ska eftersträvas. Som regel görs ingen slutavverkning, men smärre gläntor upp till 0,1 ha kan skapas.
- Uppkommet ris tas bort särskilt vid stigar och välbesökta platser.
- Körskador minimeras. Uppkomna skador ska entreprenören åtgärda snarast möjligt.

Grönområden och gröna stråk

ska värnas för att underlätta människors promenader i avstressande miljöer. Gröna stråk som leder till grönområden kan ge känslan av att rekreationsområdet är större än vad det egentligen är. (Figur 3)'

Figur 3. Gröna stråk i kvartersnära delar av Jönköping.

Barns spontana lek i grönområden ska uppmuntras.

Områden som används av barn och ungdomar ska gynnas genom anpassad skötsel. Detta kan också ske genom att bevara och utveckla skogar med höga naturvärden vilka ofta är intressanta miljöer att upptäcka och leka i.

Barns lek i kvartersnära skog ska uppmuntras.

Naturparker och detaljplanelagd mark

För naturparker på detaljplanelagd mark är målsättningen att uppmuntra till lek, rekreation och undervisning. Stor hänsyn ska tas till skönhetsupplevelser samt att bevara och utveckla biologisk mångfald. I parkmiljöer finns krav på god framkomlighet och att miljön upplevs som säker.

- Lämpliga skolskogar för boendegrupper, föreningar, skolor, m.fl. etableras på kommunal mark
- En inventering av skolskogar, kontaktpersoner, skolor och förskolor genomförs.
- Vid nyttjande av skolskog eller naturområde på kommunal mark skrivs avtal mellan tekniska kontoret och skolan.

Trygga miljöer utformas.

Större stigar och gång- och cykelvägar samt vid passager såsom broar, spänger och trappor prioriteras.

- Det kan ske genom god genomsikt och/eller med hjälp av belysning.
- Utsiktsplatser röjs fram.
- Entréer till grönområden görs tydliga.

Trädärenden.

Kommunen får årligen in ett stort antal önskemål från privatpersoner om fällning av träd och borttagning av vegetation. Det kan röra sig om träd som riskerar att falla, beskuggning av fastigheter och störningar för antenner, ansamlingar av barr och löv samt skymmande utsikter från träd som "är i vägen". Samtidigt har naturparker ett stort värde för växt- och djurliv samt för människors behov av

rekreation. Därför ska naturparkerna vårdas och utvecklas tillsammans med önskemål om åtgärder efter följande riktlinjer:

- Träd-, busk- och örtskikt är viktiga att bevara på den enskilda platsen.
- Trädbestånd ska karaktäriseras av en stor åldersvariation.
- Hänsyn ska alltid tas till befintliga, eller möjliga, boplatser för djur och fåglar.
- Hänsyn ska tas till människors boendemiljö vad gäller ljusinsläpp i trädgårdar och på tomtmark.
- Sociala aspekter ska beaktas, så att trygghet kan fås på mörka platser och att möjlighet ges till utsikt och trivsel i omgivningen.
- Samråd ska ske med fastighetsägare, allmänhet, intresseföreningar m.m. då kommunen planerar åtgärder i ett område.
- Endast träd och vegetation som bedöms utgöra en uppenbar fara för liv och egendom åtgärdas omgående.

Kvartersnära högvuxna tallar

Zon 2 - Tätortsnära skog

Denna zon ligger inom ca 1 km från bebyggelse. Tillgängligheten till tätortsnära skog är dock viktigare än avståndet till den. Den tätortsnära skogen har ett mycket högt rekreativvärde. Skogsvårdsåtgärder ska gynna en stor variation i träslagssammansättning, undervegetation och skogstyper. Vägar och stigar för promenad och motion röjs regelbundet från hindrande vegetation och riskträd. Skogsvårdsåtgärder utförs främst maskinellt.

- Naturlig föryngring är utgångspunkten. För att gynna föryngring kan alternativa metoder, som kant- och luckhuggning, användas. Om

föryngring uteblir utförs plantering av naturliga trädslag, främst lövträd. Markberedningen bör inte ske.

- För att skapa eller bibehålla framkomlighet ska lövandelen öka och särskilda träd gynnas.
- Skogsbruket ska vara hyggesfritt och inriktas på ett kontinuitetsskogsbruk med en förekomst av ett sammanhängande trädskikt. Inga avverkningsytor större än ca 0,5 ha får tas upp.
- Uppkommet ris bortförs särskilt vid stigar och i anslutning till välfrekventerade platser. I skogen kan också högar av ris och trädstammar lämnas kvar som faunadepåer.
- Information och dialog om större åtgärder ska ske direkt till/med berörda närboende naturvårdsgruppen samt andra berörda organisationer och myndigheter.
- Tillgängliggöra besök i skogen genom att anpassa spår, stigar, grillplatser och andra friluftsanordningar för funktionsnedsatta och äldre.
- Körskador minimeras. Uppkomna skador ska åtgärdas snarast av entreprenören.

Naturstig vid rinnande vattendrag i tätortsnära skog.

Zon 3 - Friluftsområden

Friluftsområden utgörs av skogar som ofta ligger längre bort från staden. Dessa kan ha särskilda anläggningar för att möta besökarens önskemål. Det kan röra sig om informationsskyltar, byggnader för undervisning och stigsystem. Skogens värde som rekreationsområde ska stimuleras.

- Öka människors besök i skogen genom att erbjuda tillgängliga friluftslivanläggningar.

- Tillgängligheten till anläggningarna ska anpassas där det är möjligt.
- Friluftslivanordningar som motionsspår, grill- och utsiktsplatser, ska hållas i gott skick.
- Säkerheten ska vara hög intill anordningarna. Träd som kan falla ner på människor och anordningar ska åtgärdas. Dessa träd kan antingen beskäras eller tas ner helt och läggas som död ved (lågor).
- Besökare ska få information om skogens olika värden, från synliggörande av kulturspår och kulturhistoriska värden i landskapet och betydelsen av död ved till skogsskötseln.
- Skapa eller behålla framkomlighet.
- Lövandelen ska öka och särskilt estetiska eller biologiskt värdefulla träd gynnas.
- Uppkommet ris bortförs särskilt vid stigar och i anslutning till välfrekventerade platser. I skogen kan också högar av ris och trädstammar lämnas kvar som faunadepåer.
- Information och dialog om större åtgärder ska ske direkt till/med berörda närboende, naturvårdsgruppen samt andra berörda organisationer och myndigheter.
- Besök i skogen underlättas genom att anpassa spår, stigar, grillplatser och andra friluftsanordningar för funktionsnedsatta och äldre.
- Körsador minimeras. Uppkomna skador ska åtgärdas snarast av entreprenören.

Vandrare på naturstig i kommunens friluftsområde.

Zon 4 – Produktionsskog och markreserv

Långsiktigt hållbart skogsbruk

Produktionsskog finns i störst koncentration i utkanten av kommunens skogsinnehav, dvs längre bort från tätorten. Produktionsskogen definieras som den skog som inte utgörs av zon 1-3. Värdena för rekreation och biologisk mångfald är generellt lägre på denna typ av mark. Ett ekonomiskt inriktat och ekologiskt hållbart skogsbruk ska vara huvudinriktningen på dessa marker. Skogsbruket ska leverera en bra avkastning och värdeutveckling. Samtidigt ska skogsbruket ta hänsyn till pågående klimatpåverkan vid trädslagsval och skogsbruksmetoder, vilket innebär ökade lövandelar och en minskad mängd kalhyggen.

- Även i produktionsskogarna ska andelen lövskog öka.
- En flerskiktad struktur med flera trädslag ska eftersträvas i alla bestånd.
- Naturlig föryngring eller plantering utförs beroende av vad som ståndortsmässigt och ekonomiskt är mest lämpligt.
- Förlängda omloppstider ska användas för samtliga bestånd, utom de som är hårt angripna av röta, stormskadade eller där ett trädslagsbyte ska ske.
- Blandskogar och inslag av fler naturliga trädslag ska främjas vid föryngring, röjning och gallring.
- Sälg, bärande träd och buskar sparas regelmässigt.
- Grova ädellövträd ska främjas och frihuggas. Detta gäller särskilt i beståndskanter, kulturmiljöer och längs vatten.
- Skonsam markberedning kan tillåtas utanför områden med fasta fornlämningar och värdefulla naturmiljöer.
- Normal röjning och gallring utförs med stora hänsynstaganden till förekommande friluftsliv, t.ex. vandringsleder, kulturmiljöer, fornlämningar och naturvärden.
- Vid slutavverkning väljs avverkningsmetod efter ekonomiska och miljömässiga kriterier. Föryngringsytor större än 2 ha ska inte tas upp.

Vid skötsel av skog och träd på kommunens mark finns en detaljerad basinstruktion.

Markreserv

En del grönytor och skogar utgör markreserv. Det styrs av kommunens översiktsplan, bostadsförsörjningsprogram och exploateringsplan. Framför allt kan sådan mark användas för framtida exploatering eller som bytesmark när privatägd och mer stadsnära mark behöver tas i anspråk.

- Kommunen ska kontinuerligt bevaka möjligheter till förvärv av tätortsnära fastigheter för att trygga expansion och utveckling samt skapa möjligheter till biologiska värden, friluftaktiviteter och rekreation för kommuninvånarna.
- Kommunens markinnehav ska kontinuerligt ifrågasättas och överväganden göras om försäljning av mark som inte bidrar till uppfyllande av målen för kommunens skogsinnehav.

Produktionsskött barrskog är en vanlig syn i dagens skogsbruk. Historiskt sett har produktionsskogen genererat avkastning till markägaren

Kulturmiljövård

Kulturminneslagen styr över skogliga åtgärder när det gäller fornlämningar. Lagen innebär bland annat att fornlämningar är skyddade. Som fornlämningar räknas till exempel odlingsrösen, resta stenar, hålvägar, kolbottnar och forntida boplatser. På kommunens skogsinnehav finns omkring 3 000 registrerade fornminnen, men sannolikt finns åtskilligt fler. Kolbottnar är det vanligaste fornminnet. Det finns också sentida lämningar som kan vara värdefulla t.ex. industriminnet. I skogsprogrammet anges att kommunen ska ha en betydligt högre ambition i dessa frågor än lagens minimikrav.

- Några intressanta och representativa kulturmiljöer från olika kommuner lyfts fram när det gäller skötsel och underhåll. Ska ske i samråd med Länsstyrelsen.
- Utvalda kulturmiljöer ska göras mer synliga och skötas så att historiska samband framhävs samtidigt som slitage undviks.
- Inför skogliga åtgärder eller planläggning av skogsåtgärder i kulturmiljöer ska samråd främst ske med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet, Länsmuseet och berörda hembygdsföreningar.

Kulturlämning i form av en kyrkoruin i Stadsparken.

Biologisk mångfald

Kommunen har som offentlig markägare och myndighet ett särskilt ansvar att uppfylla de regionala och nationella miljömålen.

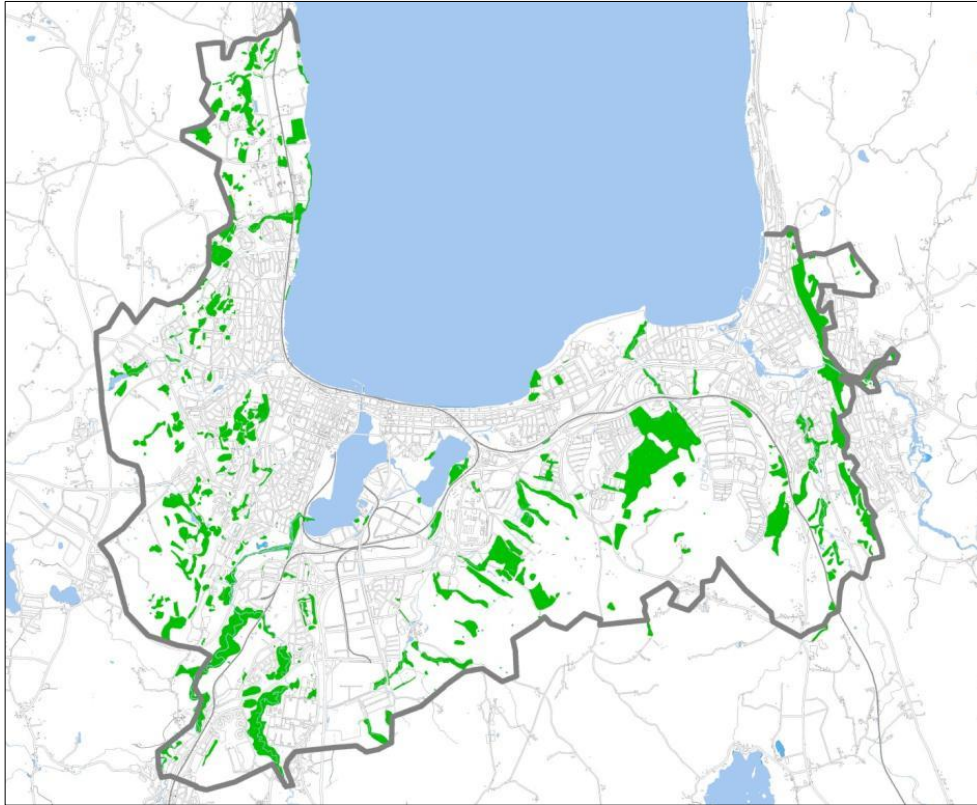
För att uppnå de nationella och regionala miljömålen, framförallt *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker* samt *Ett rikt växt- och djurliv*, behöver en rad naturvårdsåtgärder genomföras. Förutsättningarna för biologisk mångfald i kommunens skogar och parker ska bevaras och förbättras. Arternas livsmiljöer och ekosystem ska jämte funktioner, processer och tjänster värnas. Inhemska växt- och djurarter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd. Hotade arter ska både bevaras och ges möjlighet att sprida sig till nya lokaler. Det kan ske genom åtgärder som t ex gynna död ved, bevara gamla träd och utveckla flerskiktade bestånd.

Målen för respektive skogsbestånd i skogsbruksplanerna är att dominerande trädskikt ska ha en livslängd som överstiger det normala i skogsbruket. Målen fastställs utifrån en mer omfattande analys av värden och innehåll i respektive bestånd, men också där hänsyn tas till möjlig virkesproduktion.

- Andelen kommunal skogsmark där naturvårdsmålen står över produktionsmål ska öka, särskilt i de mycket naturvårdsintressanta värdestrakterna Östra Vätterbranterna och lövskogar vid Södra Vättern.
- Biologisk mångfald och naturupplevelser bevaras och utvecklas i grönområden och gröna stråk. Anläggning av nya spridningskorridorer och gröna områden är aktuella främst i bristområden.

- Naturtyper med höga värden och som har påverkats negativt av skogsbruk ska återställas och restaureras.
- Skötselåtgärder ska gynna sociala och biologiska kvaliteter.

Om biologisk mångfald och naturvård finns att läsa i kommunens naturvårdsprogram. Som finns på [kommunens hemsida www.jonkoping.se](http://kommunens.hemsida.www.jonkoping.se).

Figur 4. Utbredning av nyckelbiotoper inom Jönköpings tätortsnära skogsinnehav 2012.

Många nyckelbiotoper på kommunens mark

Enbart på kommunens tätortsnära skogsinnehav vid Jönköping och Huskvarna har så mycket som 354 nyckelbiotoper identifierats och avgränsats. Sammanlagt täcker dessa ca 500 ha, vilket

motsvarar 20 % av det inventerade området. Sett i ett riksperspektiv är det en mycket hög andel eftersom andelen i Sverige som helhet bara är någon procent.

De vanligaste nyckelbiotoperna på kommunens mark är följande:

- bergbranter
- ädellövskogar och ädellövträd
- lövskogslundar
- hassellundar
- raviner och
- alsumpskogar

Särskilt de tätortsnära delarna Granbäck-Häggeberg, sluttningen Bondberget-Strömsberg, Tabergsåns raviner och Vattenledningsområdet har många högt klassade nyckelbiotoper. Ek är det mest framträdande och betydelsefulla ädellövträdet i nyckelbiotoperna och kvalificerar sig ofta som jätteträd, d v s minst en meter i stamdiameter i brösthöjd. Bland signalarter för skyddsvärd skog och rödlistade arter finns många knutna till just ek och ädellövträd. Gammelekslav, som växer på gamla solexponerade ekar, kan särskilt nämnas. Rika förekomster av ekar med denna art visar att Jönköping är en kulturbygd med lång kontinuitet av

Utöver de ovan nämnda typerna tillkommer värdefulla barrskogar och grova tallar i kommunens södra delar. Av dessa har 15 stycken bedömts vara riksintressanta.

Mer information om nyckelbiotoper på kommunens skogsinnehav finns på kommunens hemsida www.jonkoping.se.

Gott om lågor i källrik översilad sumpskog, som är en nyckelbiotop.

Skötsel av nyckelbiotoper

För att naturvärdena i kommunens nyckelbiotoper ska kunna bevaras och utvecklas krävs relevanta skötselåtgärder. Insatserna kan skifta mellan olika nyckelbiotoper, men huvudinriktningarna är att antingen orördhet (fri utveckling) eller någon typ av skötsel (störning). Störningarna kan t ex utgöras av brand, bete eller översvämningar, och skötseln kan utformas för att efterlikna dessa. En viktig grupp av nyckelbiotoper har formats av människan och betesdjur. Dessa nyckelbiotoper är särskilt starkt beroende av skötsel för att bibehålla eller utveckla naturvärdena.

Nedan anges några illustrativa exempel på lämplig generell skötselriktning av några nyckelbiotoper på kommunens skogsinnehav. I zon 1 och 2 har liv och säkerhet företräde.

- *Nyckelbiotoper som kan lämnas orörda:* Alkärr, berg- och rasbranter lämnas för fri utveckling. Inträngande gran kan dock i vissa fall konkurrera med lövskogsträden, och kan då behöva röjas bort. I utpekade rasbranter med skredrisk sker speciell skötsel.
- *Nyckelbiotoper som kan skötas:* Ekhagmarker, solitära ekar, hassellundar, lövskogslundar och tallskogar.

Berg- och rasbranter är exempel på naturmiljöer som oftast kan lämnas för fri utveckling, medan solbelysta solitära skyddsvärda gamla träd behöver en kontinuerlig skötsel.

Död ved

Död ved i alla former har stor betydelse för biologisk mångfald, för skogens olika ekologiska processer och för kretsloppen av näringsämnen. Kommunen ska därför arbeta aktivt för att öka volymen död ved på sitt skogsinnehav och informera om dess betydelse.

Om grova träd eller träd med röta måste avverkas i parker ska några stammar läggas ut i andra skogsområden. Denna döda ved ska ses som en resurs och användas för att uppnå biologiska mål i andra bestånd.

- Informationsinsatser genomförs i syfte att öka kunskapen om betydelsen av död ved för den biologiska mångfalden, bl.a. genom produktion av en ändamålsenlig informationstavla.
- I tätortsnära grönområden kan rishögar och grov död ved där så är möjligt lämnas kvar efter skogliga åtgärder. Enskilda högar märks med skylt faunadepå.
- All död ved och hålved lämnas kvar i skogen. Vid åtgärder lämnas 3-5 m³ färsk ved kvar per ha för att nyskapa död ved.

Den rödlistade kandelabersvampen är beroende av död ved, oftast asplågor.

Bryn

I brynmiljöer är det viktigt att röja fram bärande träd och buskar. Målet är att skapa variation och därmed en artrikare mosaik och större upplevelsevärden i skogarna. Skogsbrynen ska vårdas så att de blir mer varierade och lövrika.

- Trappstegsformade bryn bör skapas. Naturligt lågväxande och bärande buskarter som en, slån, hagtorn och nyponrosor (ej vresros) gynnas eller planteras.

Trädbärande betesmarker

En stor del av våra rödlistade och hotade arter finns i odlingslandskapet. Kommunen ska arbeta för att bevara och utveckla traditionella natur- och kulturmarker. Om skötselåtgärder utförs för hagmarksträd i skog, ska dessa åtgärder vara återkommande och ha en öppen miljö som skötselmål. Skötsel är viktigt både för biologisk mångfald som för rekreation.

- På trädbärande betesmarker bör markanvändningen bibehållas.
- Kommunen ska öka antalet fristående träd, särskilt gamla ädellövträd, men även inkludera yngre efterträdare i skötseln.
- Igenväxta hagmarker, ängsmiljöer och mader med hävdgynnade arter restaureras där det är lämpligt.
- Stabila miljöer med uppvuxen skog lämnas orörda.
- Skötselinsatser koncentreras till hagmarker med gamla, grova och tidigare solitärträd, oftast ek.

Trädbärande betesmark med betande djur, grässvål, brynkanter och äldre träd.

Skyddsvärda träd

Många arter är knutna till gamla och grova träd. Gamla träd är viktiga inslag i alla grönområden, såväl i naturområden som parker och skog. Inventeringar har visat på stora koncentrationer av främst grov ek i Jönköpings kommun. Särskilda värdeetrakter för skyddsvärda träd har också pekats ut främst i anslutning till Jönköpings tätort. I kommunens skogar bör trädslag som ek och tall gynnas.

- Beskärning av träd ska alltid övervägas som alternativ till avverkning.
- Kulturmärken med värdefulla träd- och buskmiljöer ska skötas så att naturvärdena bevaras.
- Mängden grova och gamla solitära träd ska ökas genom att dels bevara och sköta befintliga, dels gynna uppkomsten av nya träd.
- Minst 100 skyddsvärda träd ska frihuggas varje år i betesmarker och befintliga skogsmiljöer på kommunens mark.
- För att öka kunskapen om värden knutna till gamla grova träd ska skyltar ekjättar eller värdefulla träd sättas upp på minst 15 platser inom kommunens tätorter.
- Avverkning av skyddsvärda träd ska dokumenteras och statistik ska finnas tillgänglig.
- Om träd med en stamdiameter större än 70 cm fälls på kommunens mark inom zon 1-3, ska stammen i första hand användas för naturvårdsåtgärder. I undantagsfall kan stammen nyttjas till fanérkvalitéer.
- Kommunens databas med skyddsvärda träd ska alltid uppdateras efter avverkning eller skötsel vid skyddsvärda träd, t ex frihuggning eller hamling.

Skyddsvärda träd. På bilden till höger behöver eken frihuggas, där granarna tas bort.

Vatten och våtmarker

Att bevara naturliga vattenmiljöer är en hörnpelare i skogsbrukets naturhänsyn. Förekomsten av ekologiskt funktionella kantzoner minskar läckage av näringsämnen, tungmetaller och partiklar till vattendrag och sjöar. Naturliga vattenmiljöer ska därför bibehållas och skyddszoner ska avsättas vid stränder när skogliga åtgärder sker.

Körskador vid skogsåtgärder påverkar hydrologi och ekologiska funktioner negativt samt bidrar till läckage av oönskade ämnen och partiklar. Skogsbruksåtgärder bör därför endast utföras vid bra markförhållanden, till exempel på tjälad mark. I strandzoner vid sjöar lämnas områden för fri utveckling, alternativt används ett skogsbruk som gynnar biologisk mångfald.

- Hänsynsområden upprättas vid skogsbruksåtgärder vid hänsynskrävande biotoper som stränder, sumpskogar, kärr och källpåverkad mark.
- Minst en trädlängds skyddszon (ca 25-30 m) sparas intill vatten vid alla skogliga åtgärder. Vegetation ska gärna överhänga vattendragen för att ge skuggning och förnafall.
- Skötsel inom skyddszonen (ca 25-30 m) ska berika vatten- och strandmiljön, särskilt när det gäller lövträd, buskar, död ved, naturliga överhäng och rotzoner. Detta tillämpas i zon 2-4, i zon 1 är fortfarande säkerheten prioritet 1.
- Inga nya skogsbilvägar över våtmarker får anläggas. Vid nödvändiga passager av våtmarker eller vattendrag ska risning med markskonare användas. Där skador ändå sker ska de återställas av entreprenören.
- Skogens vatten ska vid särskilt utvalda punkter synliggöras. Utsiktsplatser över sjöar och dammar i skogsmiljön ska skötas. Stigar kan ledas ut till sådana utsiktsplatser vid vatten.
- Naturligt slingrande ”meandrande” vattendrag ska bevaras. Restaurering av naturliga vattenregimer med strömmande vatten ska uppmuntras. Sådana vattenregimer ger syresättning och rening åt vattnet och bättre förutsättningar för fauna och flora.

- Skogsmiljöer bör nyttjas för översilning av dagvatten. Detta ger bättre vattenkvalité och kan gynna biologisk mångfald.
- Olika vattennaturmiljöer skall finnas även i tätortsnära skogar, t.ex. alkärr, våtmarker och naturliga stränder.
- Dammar och våtmarker ska restaureras eller nyskapas. Nya vattendrag, våtmarker eller dammar ska också skapas varje gång möjlighet finns vid dagvattenrening.
- Grov död ved i vatten ska öka. Om större träd riskerar att flyta iväg ska det läggas säkert i strandzonen. Observera att brötar kan stoppa vandringsvägar för fisk och att dessa måste brytas upp!
- Slam/näringsfällor (skyddszoner) ska användas vid slutavverkningar (i reservmarkerna) och exploateringsverksamhet.
- I samband med skogsåtgärder/skogsbruk ska skogsdiken ses över. Om nyttan av dem är liten i skogsbruket kan dämning genom manuell proppning av diken användas för att återskapa våtmarker.

Rinnande vatten (bäck) med värdefulla kantzoner av al och andra lövträd.

Utsikter över vatten kan synliggöras på lämpliga utvalda platser.

Naturskydd

Skyddsvärda natur- och kulturmiljöer kan bevaras och skötas genom formella beslut om naturreservat eller andra typer av skydd. Länsstyrelsen och kommunen är myndigheter som kan besluta om naturreservat, medan främst Skogsstyrelsen bildar biotopskydd. Alla dessa myndigheter kan också bilda tidsbegränsade civilrättsliga naturvårdsavtal.

Nio naturreservat förvaltas av kommunen varav sju är statligt bildade: Bondberget, Domneån, Dumme mosse, Huskvarnabergen, Rosenlunds bankar, Taberg, Vista kulle. Kommunalt bildade naturreservat är Rocksjön och Strömsberg.

- Våtmarker och skogliga nyckelbiotoper med höga naturvärden prioriteras i kommunens arbete med permanenta skydd.
- Medel ska finnas avsatta för drift och skötsel enligt skötselplaner av naturreservaten samt för investeringar, inventeringar och information.
- Miljöstöd eller annan finansieringsväg ska användas där det är möjligt och inte strider mot reservatets syften. Miljöstödsregler är underordnade reservatens skötselplaner. Detta gäller naturbetesmarker, ängar, åtgärdsprogram för hotade arter etc.
- Vid större skötselinsatser utöver skötselplanen ska samråd göras med Länsstyrelsen och andra berörda, till exempel ideell naturvård och närboende. Detta ska göras minst fyra veckor innan utförande av åtgärder.
- Skötsel i Natura 2000-objekt som sammanfaller med naturreservat som förvaltas av kommunen ska samrådask och ev. samfinansieras med länsstyrelsen.

Vägar för att nå mål och riktlinjer

Information, kunskapsutveckling och utbildning

- Större skötselinsatser och olika naturvårdsprojekt ska visas på kommunens webbsida. Utställningar eller skyltning på plats i den tätortsnära naturen ger berörda goda möjligheter att i förväg få reda på vad som är på gång. Brevlådeinformation är ett annat sätt att nå närboende.
- Beslutsfattare, tjänstemän och kommuninvånare ska ha god kännedom om värdefulla naturområden, skyddsvärda arter samt sociala värden på kommunens marker.
- Kommunen ska ständigt öka kompetensen i naturvårdsfrågor och socialt anpassad skogsskötsel i alla berörda led.
- Ny kunskap ska kontinuerligt tas fram genom att följa forskningsutvecklingen och genom inventeringar på kommunens egen mark. Samarbete och dialog ska ske med högskola eller universitet.
- Minst en större inventering ska genomföras årligen på kommunens mark.

Samråd, dialog och medborgarinflytande

- Skogsförvaltningen ska ha en aktiv dialog med kommunens medborgare i skogs- och trädfrågor.
- Berörda myndigheter ska kontaktas för rådgivning och samråd i viktiga frågor t.ex. natur- och kulturvård.
- Ideella föreningar och intressegrupper är mycket viktiga samrådsparter.
- Samråd ska ske i planärenden, exploateringar, skogsbruk och trädborttagning. Särskilt viktigt är samråd innan skogsåtgärder. Lokal förankring är viktig.
- Allmänhetens möjlighet till information ska öka och dess inflytande ska aktivt öka när det gäller planering och utförande av skogsbruk och olika åtgärder gällande träd. Det kan ske via samrådsgrupper, internet och skolor.
- Kommunen ska upprätta avtal, exempelvis för skolskogar, med god avvägning mellan olika behov. Dessa avtal ska vara skriftliga och dess efterlevnad ska följas upp inom kommunen.

Skogsbruksplaner och certifieringar

- En skötseldatabas med trädvårdsplaner ska finnas på detaljplanerad mark och kontinuerligt uppdateras, förbättras och utvecklas. På skogsmarken finns det en skogsskötselplan som beskriver innehavet och som regelbundet uppdateras. Syftet med databasen ska vara att långsiktigt gynna markernas natur- och sociala värden.
- Kommunens detaljplaner ska innehålla bestämmelser för naturmarken så att dess värden säkras och stärks.

- Kommunens skogsbruksplan ska uppdateras för att uppfylla målsättningarna i skogsprogram och riktlinjer. Skogsbruksplanen ska revideras så snart någon av dessa ändras.
- Större förändringar i skogsbruksplanens mål för enskilda bestånd ska tas upp till politiskt godkännande i tekniska nämnden.
- Kommunens skogsinnehav ska vara direktcertifierat i det på marknaden etablerade certifieringssystemet FSC. Certifieringens regler utgör lägsta nivå för kommunen arbete.
- Kommunen ska anlita personal med goda kunskaper i naturvårdsanpassning, kulturmiljövård och sociala värden.
- Vid upphandling av entreprenörer skall lämplig utbildning och dokumenterad erfarenhet med goda resultat värderas högt. Det ska vara ett skallkrav.
- Den personal som kommunen anlitar för att utföra eller planera skogliga åtgärder ska vara fristående från virkesköpande organisationer och upphandlas separerat från virkesförsäljningen.
- Kommunen bör även snarast finna en motsvarande extern kvalitetsgarant för att säkra skogsmarkens sociala värden.

Ekonomiska konsekvenser

De begränsningar och hänsyn som tas upp i dessa riktlinjer sänker nettot i kommunens skogsbruk betydligt. På förekommen anledning har därför skogsavdelningen från budgetåret 2013 fått en halv miljon kr extra och parkavdelningen 5,5 miljoner kr extra. Framtiden får utvisa om det räcker.

Uppföljning och utvärdering

En lärande och effektiv organisation behövs för att ta ansvar för resultaten.

Återkommande löpande utvärderingar behövs som återkopplar till verksamhet och mål.

- Ett naturvårdsråd inrättas med tjänstemän från kommunens tekniska kontor, stadsbyggnadskontor och fritidskontor. Rådet ska vara ett samverkansorgan för kommunens naturvårdsarbete.

Ordförklaringar

Avverkning. Fällning av träd. Slutavverkning, gallring m.m.

Avverkningsrester. Grenar, kvistar, toppar, stubbar och småträd som återstår efter det att gagnvirket tagits tillvara.

Bestånd. Samling av träd inom en viss yta och som har likheter i trädslagssammansättning, ålder och diameter.

Biologisk mångfald. Ett uttryck för artrikedom, genetisk variation inom en art, variation mellan naturtyper och förekomst av olika biologiska processer och funktioner som upprätthålls i naturmiljön.

Blädning. En avverkningsform där beståndet bibehålls fullskiktat, dvs träd finns i alla diameterklasser.

Bonitet. Den naturgivna virkesproducerande förmågan på en växtplats. Mäts som m³sk per ha och år.

Bärande träd. Träd som bär frukt nötter eller ollon.

Certifierat skogsbruk. Typ av skogsbruk som avses ta miljöhänsyn, socialt ansvar och som också är ekonomiskt livskraftigt. I Sverige finns två olika former av certifiering: FSC ([FSC hemsida www.fsc.org](http://www.fsc.org)) och PEFC ([PEFC hemsida www.pfsc.se](http://www.pfsc.se)).

Fastkubikmeter (fub). Detta är ett mått på den verkliga vedvolymen under trädets bark. Topp, bark, kvistar och annat spill räknas bort, likaså luft på staplat virke. Det innebär att 1 m³ skog blir 0,82 m³fub. Måttet används för massaved och timmer.

Fri utveckling. Skogsmark som undantas från alla skötselinsatser för att bevara vissa skogsbiotoper i sitt naturliga tillstånd.

Gagnvirke. Skogsvirke av sådan dimension och beskaffenhet att det ekonomiskt kan förädlas.

Grön skogsbruksplan. En plan som visar hur olika mål, oftast produktions- och miljömål, kan förenas på en fastighet.

Hektar (ha). 10 000 m².

Hyggesfritt skogsbruk. Med det menas oftast ett skogsbruk med ett kontinuerligt trädskikt (kontinuitetsskog).

Hänsynszon. Markområde vid känslig miljö som lämnas utan åtgärder vid skogsbruk.

Jätteträd. Träd med över 1 meter i diameter, vilket motsvarar (drygt) 3 m i omkrets.

Kalhygge. Skogsbestånd där i princip alla träd fälls.

Kanthuggning. Avverkningsform där avverkningsformen sker utmed en kant av skogen.

Kvarternära skog. Skogen allra närmast villakanten/bebyggelsen.

Kontinuitetsskogsbruk. Skogsbruk där marken är kontinuerligt bevuxen med ett trädskikt.

Luckhuggning. Avverkningsform där små föryngringsluckor skapas i skogen.

Låga. Liggande trädstam, som har fallit främst när stammen knäckts av svampröta.

Markberedning. Maskinell bearbetning av markskiktet i skogsmark i syfte att åstadkomma en gynnsam grobädd för frön eller växtplats för plantor. En konventionell markberedning frilägger mineraljorden.

Manuellt skogsarbete. Skogsarbete med motorsåg.

Naturlig föryngring. Föryngring av trädbestånd genom självsådd.

Nyckelbiotop. Livsmiljö för hotade arter och ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö idag har en mycket stor betydelse för skogsens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter. Nyckelbiotoper är inte per automatik skyddade från skogsbruk.

Omloppstid. Tid för en trädgeneration att från sådd, naturlig föryngring eller plantering nå slutavverkning.

Produktiv skogsmark. Mark som är lämplig för skogsproduktion och som inte i väsentlig grad används för annat ändamål. Marken kan producera minst 1 m³sk per ha och år i genomsnitt under beståndets omloppstid.

Rödlistade arter. Arter som finns förtecknade i ArtDatabankens rödlista, som uppdateras vart femte år. Rödlistan redovisar analyser av risken för att arter dör ut, dvs det är en prognos om artens fortlevnad i Sverige. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier som speglar graden av risk för utdöende.

Signalarter. Arter som indikerar miljöer med höga naturvärden.

Skogsbruksplan. Planeringsunderlag för skogsbruket på en fastighet eller på ett större skogsinnehav.

Skogskubikmeter. Volymen av 1 m³ beräknad på trädstammar inklusive topp (ej grenar) och bark ovanför stubbskär.

Skogsmark. Mark som enligt skogsvårdslagen är lämplig för virkesproduktion (minst 1 m³sk per ha och år) och som inte i väsentlig grad används för annat ändamål.

Skyddsvärda träd. Träd som enligt Åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd definieras som skyddsvärda är följande: Ek över 1 meter i diameter, Övriga lövträd över 80 cm, hålträd över 40 cm, döda stående eller liggande över 40 cm, alla

hamlade träd, alléträd över 20 cm, ek/bok/gran/tall äldre än 200 år och slutligen alla övriga trädslag som är äldre än 140 år

Tätortsnära skog. Skog som är belägen ungefär 1-3 km från tätort. Notera dock att en entydig definition av begreppet tätortsnära skog saknas då det beror på såväl geografisk belägenhet som grad av rekreationsutnyttjande.

Vindfälle. Träd som fallit för hård vind.

Virkesförråd. Volymen gagnvirke i ett bestånd.

Åldersfördelning. Skogsmarkens relativa fördelning på olika åldersklasser.